МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету права, публічного управління та національної безпеки
_____ Віталій ДАНКЕВИЧ
31 серпня 2026

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи патопсихології

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки / С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Спеціальність: 053 Психологія / С4 Психологія

Освітня програма: Психологія

Житомир - 2026

Розробники: Можаровська Т.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
Безручук С.Л., кандидат економічних наук, доцент, старший викладач кафедри психології

Інформація про викладача

Викладач (-і)	Можаровська Тетяна Вікторівна
Профайл викладача (-ів)	https://polissiauniver.edu.ua/можаровська-тетяна-вікторівна/
Контактна інформація	+38 097 5611426, tetiana.mozharovska@polissiauniver.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	http://m.polissiauniver.edu.ua/course/view.php?id=4913
Консультації	Онлайн консультація в Zoom, Viber, Telegram щопонеділка та щосереди з 15.00 до 17.00

Інформація про викладача

Викладач (-і)	Безручук Світлана Леонідівна
Профайл викладача (-ів)	Лінк на сторінку кафедри на сайті університету: Кафедра психології
Контактна інформація	Bezruchuksl@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	Платформа Moodle університету
Консультації	Очні та онлайн консультації через Zoom, Гугл тімс, Viber щочетверга з 12.00 до 13.00

Робоча програма навчальної дисципліни Основи патопсихології затверджена на засіданні кафедри психології
Протокол від "25" серпня 2026 р. № 2
Завідувач кафедри _____ (Алла ЛИТВИНЧУК)

Погоджено із гарантом освітньої програми Психологія
_____ (Ірина ГРЕЧУХА)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету права, публічного управління та національної безпеки
Протокол від "31" серпня 2026 р. № 1
Голова НМК _____ (Леся ВАСИЛЕНКО)

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма</td><td>заочна форма</td></tr>
<tr><td rowspan="15">Загальна кількість кредитів – 5

годин - 150

змістових модулів – 2</td><td>Галузь знань
05 Соціальні та поведінкові науки / С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Спеціальність
053 Психологія / С4 Психологія</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>3-й</td><td>3-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>5-й</td><td>5-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="9">Рівень вищої освіти:
Перший (бакалаврський)</td><td>16 год.</td><td>6 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td>44 год.</td><td>8 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>90 год.</td><td>136 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання:</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма підсумкового контролю:</td></tr>
<tr><td colspan="2">екзамен</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про теоретичні та методологічні засади патопсихології, закономірності порушень психічної діяльності при різних психічних і соматичних станах, особливості порушень пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер, а також формування базових умінь патопсихологічного аналізу психічної діяльності людини.

Завдання: сформувати уявлення про предмет, завдання, методологічні засади та місце патопсихології в системі психологічних наук; розкрити основні закономірності та механізми порушень психічної діяльності; сформувати знання про патопсихологічні особливості порушень відчуттів, сприймання, уваги, пам’яті, мислення та мовлення; ознайомити з особливостями порушень інтелектуальної, емоційно-вольової сфер, свідомості та самосвідомості; сформувати розуміння

патопсихологічних закономірностей змін особистості, мотиваційної сфери, критичності та регуляції поведінки; сформувати здатність розпізнавати та аналізувати основні патопсихологічні прояви при різних психічних розладах і патологічних станах; навчити диференціювати психологічний і патопсихологічний аналіз психічної діяльності від психіатричної діагностики; сформувати базові навички аналізу результатів патопсихологічного дослідження та їх психологічної інтерпретації; сприяти формуванню професійного, етичного та нестигматизувального ставлення до осіб із психічними та поведінковими розладами.

Передумови для вивчення дисципліни: Загальна психологія, Практикум із загальної психології, Психологія особистості та індивідуальних відмінностей, Психофізіологія, Психологія розвитку, Основи нейропсихології, Психодіагностика.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей:**

а) інтегральної: Здатність в складних умовах трансформацій сучасного суспільства розв'язувати складні завдання та проблеми у сфері психології, що передбачає необхідність комплексного застосування психологічних теорій та методів.

б) загальних (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

в) спеціальних (СК): ……

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК14. Здатність визначати межі власної професійної компетентності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР2. Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки

ПР11. Складати та реалізовувати програму надання психологічної допомоги з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПР16. Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
ПР18. Вживати заходи щодо збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен
знати: предмет, завдання, категоріально-понятійний апарат і методологічні засади патопсихології, її місце в системі психологічних наук; основні закономірності порушень психічної діяльності та підходи до розуміння психічної норми і патології; патопсихологічні особливості порушень пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер, свідомості й самосвідомості; характерні патопсихологічні прояви при основних психічних розладах і патологічних станах; принципи та методи патопсихологічного дослідження, аналізу й інтерпретації його результатів; межі професійної компетентності психолога та етичні принципи роботи з особами з порушеннями психічного здоров'я;
вміти: застосовувати категоріально-понятійний апарат патопсихології; аналізувати та диференціювати основні прояви порушень психічної діяльності; добирати базові методи патопсихологічного дослідження відповідно до його мети; аналізувати, систематизувати та критично оцінювати отримані результати, формулювати аргументовані психологічні висновки; використовувати результати патопсихологічного дослідження для визначення психологічних потреб та обґрунтування напрямів психологічної допомоги; розмежовувати завдання патопсихологічного дослідження і психіатричної діагностики, визначати межі власної професійної компетентності та необхідність залучення інших фахівців або супервізії; дотримуватися етичних принципів, конфіденційності, поваги до гідності людини та нестигматизувального підходу у професійній діяльності.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати додатково такі soft skills: критичне та аналітичне мислення, здатність до систематизації та інтерпретації інформації, аргументації професійних висновків, ефективної професійної комунікації, емпатійної та етичної взаємодії, роботи в команді, прийняття обґрунтованих рішень, рефлексії та самооцінювання, відповідальності, толерантності до невизначеності та здатності усвідомлювати межі власної професійної компетентності.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ПАТОПСИХОЛОГІЇ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи патопсихології та патопсихологічна характеристика пізнавальної сфери

Тема 1. Патопсихологія як галузь психологічної науки

Поняття патопсихології, її предмет, мета та основні завдання. Місце патопсихології в системі психологічних наук. Поняття психічної патології. Взаємозв'язок патопсихології з клінічною психологією, психіатрією, нейропсихологією та іншими галузями знань. Основні принципи патопсихологічного підходу до вивчення порушень психічної діяльності.

Тема 2. Організація та методи патопсихологічного дослідження

Основні напрями та завдання патопсихологічного дослідження. Принципи, етапи та вимоги до його організації і проведення. Патопсихологічний експеримент та принципи його побудови. Спостереження і клініко-психологічна бесіда. Психодіагностичні та психометричні методи дослідження пізнавальної й особистісної сфер. Аналіз та інтерпретація результатів патопсихологічного дослідження. Психологічний висновок.

Тема 3. Психічна норма, патологія та загальні закономірності порушень психічної діяльності

Поняття психічної норми та патології. Критерії та підходи до розуміння психічної норми. Норма і патологія в контексті основних психологічних підходів. Загальне уявлення про психічні розлади та патологічні стани. Основні прояви порушень психічної діяльності. Співвідношення психологічного, патопсихологічного та клінічного аналізу психічних порушень.

Тема 4. Патопсихологічна характеристика порушень відчуттів, сприймання та уваги

Порушення відчуттів та їх основні прояви. Порушення сприймання. Ілюзії та галюцинації. Сенестопатії. Агнозії. Порушення сприймання простору, часу та власного тіла. Дереалізаційні та деперсоналізаційні прояви. Основні види порушень уваги та їх патопсихологічна характеристика.

Тема 5. Патопсихологічна характеристика порушень пам'яті

Основні види та прояви порушень пам'яті. Кількісні та якісні порушення пам'яті. Гіпомнезія та гіпермнезія. Амнезії та їх види. Парамнезії: конфабуляції, псевдореміснценції, криптомнезії. Закономірності формування мнестичних

порушень. Закон Рібо. Порушення пам'яті залежно від причин їх виникнення. Корсаківський амнестичний синдром.

Тема 6. Патопсихологічна характеристика порушень мислення та мовлення
Основні види порушень мислення. Порушення операційної сторони мислення, динаміки мисленнєвої діяльності, особистісного компонента мислення та саморегуляції пізнавальної діяльності. Порушення темпу, структури та цілеспрямованості мислення. Основні види порушень мовлення. Порушення розвитку, комунікативної, ритмічної та вимовної функцій мовлення. Афатичні порушення та інші форми розпаду мовленнєвої діяльності.

Змістовий модуль 2. Патопсихологічна характеристика емоційно-вольової, інтелектуальної та особистісної сфер

Тема 7. Патопсихологічна характеристика порушень емоційно-вольової сфери
Основні види порушень емоційної сфери. Порушення настрою та афекту. Тривога, страх і фобічні прояви. Патологічні зміни емоційного реагування. Афективні синдроми. Порушення вольової сфери. Гіпербулія, гіпобулія та абулія. Порушення потягів та імпульсивної поведінки. Порушення психомоторики та їх основні прояви.

Тема 8. Патопсихологічна характеристика порушень інтелекту
Поняття інтелекту та основні прояви порушень інтелектуальної діяльності. Порушення інтелектуального розвитку. Часткові порушення інтелектуальної діяльності. Набуте зниження інтелектуального функціонування. Деменція. Органічні порушення інтелектуально-мнестичної діяльності. Затримка психічного розвитку. Функціонально-динамічні порушення інтелектуальної діяльності.

Тема 9. Патопсихологічні особливості психічної діяльності при окремих психічних і неврологічних розладах
Особливості психічної діяльності при порушеннях інтелектуального розвитку. Патопсихологічні особливості пізнавальної, емоційно-вольової, мотиваційної та особистісної сфер при шизофренії. Особливості психічного функціонування при епілепсії. Значення комплексного аналізу когнітивних, емоційних та особистісних змін у патопсихологічному дослідженні.

Тема 10. Патопсихологічна характеристика порушень свідомості та самосвідомості

Поняття та психологічна характеристика свідомості й самосвідомості. Основні ознаки та критерії порушень свідомості. Порушення рівня та ясності свідомості. Деліріозні, онейроїдні та сутінкові стани свідомості. Порушення самосвідомості. Деперсоналізаційні прояви та інші зміни усвідомлення власного психічного і фізичного «Я».

Тема 11. Патопсихологічна характеристика порушень особистості

Особистість як об'єкт патопсихологічного дослідження. Патологічні зміни мотиваційно-потребової сфери. Порушення опосередкованості та ієрархії мотивів. Формування патологічно змінених потреб. Порушення смислоутворення та співвідношення спонукальної і смислотвірної функцій мотиву. Порушення критичності, саморегуляції та підконтрольності поведінки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лекції	практ.	лаб	сам.р.		лекції	практ.	лаб	сам.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи патопсихології та патопсихологічна характеристика пізнавальної сфери										
Тема 1. Патопсихологія як галузь психологічної науки	14	2	4	-	8	14	2	-	-	12
Тема 2. Організація та методи патопсихологічного дослідження	14	2	4	-	8	14	2	2	-	10
Тема 3. Психічна норма, патологія та загальні закономірності	14	2	4	-	8	14	-	-	-	14

порушень психічної діяльності										
Тема 4. Патопсихологічна характеристика порушень відчуттів, сприймання та уваги	14	2	4	-	8	14	-	-	-	14
Тема 5. Патопсихологічна характеристика порушень пам'яті	14	2	4	-	8	14	-	2	-	12
Тема 6. Патопсихологічна характеристика порушень мислення та мовлення	14	2	4	-	8	14	2	-	-	12
Разом за змістовним модулем 1	**84**	**12**	**24**	**-**	**48**	**84**	**6**	**4**	**-**	**74**
Змістовий модуль 2. Патопсихологічна характеристика емоційно-вольової, інтелектуальної та особистісної сфер										
Тема 7. Патопсихологічна характеристика порушень емоційно-вольової сфери	14	2	4	-	8	14	-	2	-	12
Тема 8. Патопсихологічна характеристика порушень інтелекту	13	2	4	-	7	13	-	-	-	13
Тема 9. Патопсихологічні особливості психічної діяльності при окремих психічних і неврологічних розладах	13	-	4	-	9	13	-	2	-	11

Тема 10. Патопсихологічна характеристика порушень свідомості та самосвідомості	13	-	4	-	9	13	-	-	-	13
Тема 11. Патопсихологічна характеристика порушень особистості	13	-	4	-	9	13	-	-	-	13
Разом за змістовним модулем 2	**66**	**4**	**20**	**-**	**42**	**66**	**-**	**4**	**-**	**62**
Усього годин	**150**	**16**	**44**	**-**	**90**	**150**	**6**	**8**	**-**	**136**

5. Теми практичних

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Патопсихологія як галузь психологічної науки	4	–
Тема 2. Організація та методи патопсихологічного дослідження	4	2
Тема 3. Психічна норма, патологія та загальні закономірності порушень психічної діяльності	4	–
Тема 4. Патопсихологічна характеристика порушень відчуттів, сприймання та уваги	4	–
Тема 5. Патопсихологічна характеристика порушень пам’яті	4	2
Тема 6. Патопсихологічна характеристика порушень мислення та мовлення	4	–
Тема 7. Патопсихологічна характеристика порушень емоційно-вольової сфери	4	2
Тема 8. Патопсихологічна характеристика порушень інтелекту	4	–
Тема 9. Патопсихологічні особливості психічної діяльності при окремих психічних і неврологічних розладах	4	2
Тема 10. Патопсихологічна характеристика порушень свідомості та самосвідомості	4	–
Тема 11. Патопсихологічна характеристика порушень особистості	4	–
Всього	44	8

6. Самостійна робота

Назва теми та види завдань	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Патопсихологія як галузь психологічної науки - Аналітична схема: визначити предмет, завдання та основні напрями патопсихології. - Порівняльна таблиця: патопсихологія, клінічна психологія, психіатрія та нейропсихологія – предмет, завдання, методи та межі професійної компетентності. - • Аналітичне завдання: визначити місце патопсихології в системі психологічних наук.	8	12
Тема 2. Організація та методи патопсихологічного дослідження - Структурна схема: етапи організації та проведення патопсихологічного дослідження. - Порівняльна таблиця: основні методи патопсихологічного дослідження, їх мета, можливості та обмеження. - Кейс-аналіз: обґрунтувати вибір методів дослідження відповідно до поставленого завдання. - • Аналітичне завдання: принципи аналізу та інтерпретації результатів патопсихологічного дослідження.	8	10
Тема 3. Психічна норма, патологія та загальні закономірності порушень психічної діяльності - Аналітична таблиця: основні підходи та критерії визначення психічної норми і патології. - Аналітичне есе: «Психічна норма як багатовимірне поняття». - Кейс-аналіз: проаналізувати психічні прояви з позицій співвідношення норми, індивідуальних особливостей і патології.	8	14
Тема 4. Патопсихологічна характеристика порушень відчуттів, сприймання та уваги - Порівняльна таблиця: основні види порушень відчуттів, сприймання та уваги, їх характеристика. - Аналітичне завдання: диференціювати ілюзії, галюцинації, агнозії, дереалізаційні та деперсоналізаційні прояви. - Кейс-аналіз: визначити характер порушень сприймання та уваги за описом психологічних проявів.	8	14
Тема 5. Патопсихологічна характеристика порушень пам’яті - Порівняльна таблиця: кількісні та якісні порушення пам’яті.	8	12

- Схема: види амнезій та закономірності їх прояву. - Аналітичне завдання: конфабуляції, псевдореміні сценції та криптомнезії – спільні й відмінні ознаки. - Кейс-аналіз: визначити характер мнестичних порушень за запропонованими описами.		
Тема 6. Патопсихологічна характеристика порушень мислення та мовлення - Аналітична схема: систематизувати основні види порушень мислення. - Порівняльна таблиця: порушення операційної сторони, динаміки, особистісного компонента та саморегуляції мисленнєвої діяльності. - Кейс-аналіз: визначити характер порушення мислення за його психологічними проявами. - Аналітичний огляд: основні види порушень мовлення та їх психологічна характеристика.	8	12
Тема 7. Патопсихологічна характеристика порушень емоційно-вольової сфери - Порівняльна таблиця: основні порушення емоційної сфери та їх прояви. - Аналітична схема: порушення вольової сфери та психомоторики. - Кейс-аналіз: визначити емоційні, вольові та психомоторні порушення за описом випадку. - Аналітичне завдання: диференціація психологічних проявів тривоги, страху, фобічних та афективних станів.	8	12
Тема 8. Патопсихологічна характеристика порушень інтелекту - Аналітична таблиця: основні види порушень інтелектуальної діяльності. - Порівняльний аналіз: порушення інтелектуального розвитку та набуте зниження інтелектуального функціонування. - Кейс-аналіз: визначити характер когнітивних та інтелектуальних порушень за описом випадку. - Аналітичний огляд: психологічні особливості інтелектуально-мнестичних порушень.	7	13
Тема 9. Патопсихологічні особливості психічної діяльності при окремих психічних і неврологічних розладах	9	11

- Порівняльна таблиця: особливості пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер при окремих психічних і неврологічних розладах. - Кейс-аналіз: визначити провідні патопсихологічні прояви та обґрунтувати напрями їх дослідження. - Аналітичне завдання: співвідношення патопсихологічного висновку та клінічного діагнозу, межі компетентності психолога.		
Тема 10. Патопсихологічна характеристика порушень свідомості та самосвідомості - Структурна схема: систематизувати основні види порушень свідомості та самосвідомості. - Порівняльна таблиця: основні характеристики порушень ясності та рівня свідомості. - Кейс-аналіз: диференціювати прояви порушень свідомості та самосвідомості за описом випадку. - Аналітичне завдання: психологічна характеристика деперсоналізаційних проявів.	9	13
Тема 11. Патопсихологічна характеристика порушень особистості - Аналітична схема: основні напрями патопсихологічного дослідження особистості. - Порівняльна таблиця: порушення мотиваційно-потребової сфери, смислоутворення, критичності та регуляції поведінки. - Кейс-аналіз: визначити патопсихологічні зміни мотиваційної та особистісної сфер. - Аналітичне есе: значення критичності та саморегуляції у структурі психічної діяльності особистості.	9	13
Всього	90	136

7. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання: **словесні, наочні, практичні, проблемно-пошукові та інтерактивні методи навчання**: лекція, пояснення, навчальна дискусія, проблемне обговорення, робота з науковими джерелами; демонстрація та аналіз схем, таблиць, класифікацій і психодіагностичного матеріалу; виконання практичних та аналітичних завдань, робота з методиками патопсихологічного дослідження, аналіз та інтерпретація його результатів; кейс-метод, ситуаційний і порівняльний аналіз, розв'язання проблемних професійних завдань; робота в малих групах, презентація й аргументація результатів роботи; самостійна робота з навчальною та науковою

літературою, підготовка аналітичних таблиць, схем, оглядів, доповідей та виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань.

8. Форми контролю і методи оцінювання

Основними видами контролю результатів навчання під час вивчення дисципліни «Основи патопсихології» є поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять і передбачає оцінювання результатів виконання здобувачами вищої освіти навчальних завдань. Застосовуються такі методи поточного контролю: усне та письмове опитування, тестування, виконання практичних, аналітичних і ситуаційних завдань, аналіз професійно орієнтованих кейсів, робота з методами патопсихологічного дослідження, аналіз та інтерпретація результатів патопсихологічного дослідження, підготовка та представлення доповідей, презентацій, аналітичних таблиць і схем, виконання завдань самостійної роботи.

За результатами поточного контролю здобувач вищої освіти може отримати максимально 60 балів. Оцінювання відвідування лекційних занять не здійснюється.

Критеріями поточного оцінювання є: повнота і правильність засвоєння навчального матеріалу; коректність використання категоріально-понятійного апарату патопсихології; розуміння закономірностей порушень психічної діяльності; здатність розпізнавати, аналізувати та диференціювати основні прояви порушень пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер, свідомості й самосвідомості; обґрунтованість вибору методів патопсихологічного дослідження; правильність аналізу та інтерпретації отриманих результатів; здатність формулювати аргументовані психологічні висновки; дотримання етичних принципів і меж професійної компетентності психолога; самостійність, логічність, критичність та аргументованість виконання завдань.

Після завершення вивчення змістових модулів передбачено виконання модульної контрольної роботи.

Модульна контрольна робота проводиться у формі тестових завдань, що охоплюють навчальний матеріал дисципліни. Результати періодичного контролю враховуються у межах 60 балів поточного та періодичного контролю і не утворюють додаткових балів понад установлені 60 балів.

Критеріями оцінювання модульної контрольної роботи є: правильність і повнота відповідей; системність засвоєння теоретичного матеріалу; розуміння закономірностей порушень психічної діяльності; здатність диференціювати основні патопсихологічні прояви; правильність аналізу запропонованих ситуацій;

обґрунтованість висновків; коректність використання професійної термінології та розуміння меж професійної компетентності психолога.

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену. Екзамен проводиться у формі тестування та містить 40 тестових завдань, що охоплюють зміст навчальної дисципліни. За кожну правильну відповідь здобувач отримує 1 бал. Максимальна кількість балів за екзамен становить 40 балів.

Критерієм оцінювання екзамену є кількість правильно виконаних тестових завдань: одна правильна відповідь відповідає 1 балу. Таким чином, результат екзамену може становити від 0 до 40 балів.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується шляхом сумування результатів поточного та періодичного контролю, отриманих протягом семестру (максимум 60 балів), та результатів екзамену (максимум 40 балів). Максимальна кількість балів за навчальну дисципліну становить 100 балів.

Визнання результатів, здобутих у неформальній освіті

Під час оцінювання знань і вмінь здобувачів можуть бути враховані результати навчання, отримані у **неформальній освіті**. Для цього, здобувач освіти, що має підтвердження про результати навчання у неформальній освіті (сертифікат, диплом чи інший документ), звертається із письмовою заявою в деканат факультету і складає підсумковий контроль предметній комісії. Наявність підтверджуючих документів є підставою для зарахування окремої теми лекційного чи практичного заняття, змістовного модуля чи всього навчального матеріалу дисципліни за умови, що програма неформальної освіти повністю відповідає робочій програмі дисципліни.

Зараховується відповідна кількість годин, здобутих у неформальній освіті, відповідно до документів, що підтверджують її проходження. Одна година неформальної освіти відповідає одній академічній годині навчальної дисципліни. Визнання результатів неформальної освіти здійснюється за умови їх відповідності тематиці та результатам навчання дисципліни. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається за результатами передбачених робочою програмою контрольних заходів.

Академічна доброчесність

Під час виконання всіх видів навчальних і контрольних завдань здобувачі вищої освіти зобов’язані дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Не допускаються академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, використання сторонньої допомоги під час контрольних заходів та інші форми академічної недоброчесності.

Під час підготовки письмових робіт усі використані джерела мають бути належним чином зазначені.

Використання інструментів генеративного штучного інтелекту здійснюється відповідно до принципів академічної доброчесності та локальних нормативних документів Поліського національного університету. Здобувач вищої освіти несе відповідальність за достовірність, самостійність та обґрунтованість поданих на оцінювання результатів.

Не допускається використання інструментів генеративного штучного інтелекту для створення змісту відповідей, виконання письмових, практичних, індивідуальних та інших видів самостійних робіт, а також генерування змістової частини презентацій. Допускається використання таких інструментів виключно для технічного та візуального оформлення матеріалів за умови обов'язкового зазначення факту їх використання у роботі, поданій на оцінювання.

9. Питання для підсумкового контролю

1. Предмет, мета та основні завдання патопсихології.
2. Місце патопсихології в системі психологічних наук.
3. Взаємозв'язок патопсихології з клінічною психологією, психіатрією та нейропсихологією.
4. Основні принципи патопсихологічного підходу до вивчення порушень психічної діяльності.
5. Основні напрями та завдання патопсихологічного дослідження.
6. Принципи організації та етапи проведення патопсихологічного дослідження.
7. Патопсихологічний експеримент та принципи його побудови.
8. Спостереження та клініко-психологічна бесіда в патопсихологічному дослідженні.
9. Методи дослідження пізнавальної сфери в патопсихології.
10. Методи дослідження особистісної сфери в патопсихології.
11. Принципи аналізу та інтерпретації результатів патопсихологічного дослідження.

12. Структура та основні вимоги до психологічного висновку за результатами патопсихологічного дослідження.
13. Поняття психічної норми та патології.
14. Основні критерії та підходи до визначення психічної норми.
15. Загальні закономірності порушень психічної діяльності.
16. Співвідношення психологічного, патопсихологічного та клінічного аналізу психічних порушень.
17. Основні види порушень відчуттів та їх характеристика.
18. Основні види порушень сприймання.
19. Ілюзії: поняття, види та особливості прояву.
20. Галюцинації: поняття, основні види та особливості прояву.
21. Сенестопатії та їх психологічна характеристика.
22. Агнозії: поняття та основні види.
23. Порушення сприймання простору, часу та власного тіла.
24. Дереалізаційні та деперсоналізаційні прояви.
25. Основні види порушень уваги та їх патопсихологічна характеристика.
26. Кількісні порушення пам’яті: гіпомнезія та гіпермнезія.
27. Амнезія та її основні види.
28. Якісні порушення пам’яті. Поняття парамнезій.
29. Конфабуляції, псевдоремінісценції та криптомнезії.
30. Закономірності розвитку порушень пам’яті. Закон Рібо.
31. Корсаківський амнестичний синдром та його основні прояви.
32. Основні підходи до класифікації порушень мислення.
33. Порушення операційної сторони мислення.
34. Порушення динаміки мисленнєвої діяльності.
35. Порушення особистісного компонента мислення.
36. Порушення саморегуляції пізнавальної діяльності.
37. Порушення темпу, структури та цілеспрямованості мислення.
38. Основні види порушень мовлення та їх характеристика.
39. Афатичні порушення та основні форми розпаду мовленнєвої діяльності.
40. Основні види порушень емоційної сфери.
41. Порушення настрою та афекту.
42. Тривога, страх і фобічні прояви: психологічна характеристика та диференціація.
43. Афективні синдроми та їх основні прояви.
44. Основні види порушень вольової сфери.

45. Гіпербулія, гіпобулія та абулія.
46. Порушення потягів та імпульсивної поведінки.
47. Порушення психомоторики та їх основні прояви.
48. Поняття інтелекту та основні прояви порушень інтелектуальної діяльності.
49. Порушення інтелектуального розвитку та їх патопсихологічна характеристика.
50. Часткові порушення інтелектуальної діяльності.
51. Набуте зниження інтелектуального функціонування.
52. Деменція: поняття та патопсихологічна характеристика.
53. Органічні порушення інтелектуально-мнестичної діяльності.
54. Затримка психічного розвитку та її психологічна характеристика.
55. Функціонально-динамічні порушення інтелектуальної діяльності.
56. Патопсихологічні особливості психічної діяльності при порушеннях інтелектуального розвитку.
57. Патопсихологічні особливості пізнавальної сфери при шизофренії.
58. Особливості емоційно-вольової, мотиваційної та особистісної сфер при шизофренії.
59. Патопсихологічні особливості психічного функціонування при епілепсії.
60. Значення комплексного аналізу когнітивних, емоційних та особистісних змін у патопсихологічному дослідженні.
61. Поняття та психологічна характеристика свідомості й самосвідомості.
62. Основні ознаки та критерії порушень свідомості.
63. Порушення рівня та ясності свідомості.
64. Деліріозні стани свідомості та їх характеристика.
65. Онейроїдні стани свідомості та їх характеристика.
66. Сутінкові стани свідомості та їх характеристика.
67. Основні порушення самосвідомості.
68. Деперсоналізаційні прояви та зміни усвідомлення власного психічного і фізичного «Я».
69. Особистість як об’єкт патопсихологічного дослідження.
70. Патологічні зміни мотиваційно-потребової сфери особистості.
71. Порушення опосередкованості та ієрархії мотивів.
72. Формування патологічно змінених потреб.
73. Порушення смислоутворення при патологічних змінах особистості.

74. Порушення співвідношення спонукальної та смислотвірної функцій мотиву.

75. Порушення критичності як патопсихологічний феномен.

76. Порушення саморегуляції та підконтрольності поведінки.

77. Принципи диференціації патопсихологічних проявів при аналізі психічної діяльності.

78. Межі компетентності психолога при проведенні патопсихологічного дослідження.

79. Співвідношення патопсихологічного висновку та психіатричного діагнозу.

80. Етичні принципи та нестигматизувальний підхід у патопсихологічному дослідженні.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний та періодичний контроль											Індивідуальне самостійне завдання	Підсумковий контроль (екзамен)	Сума балів
Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2							
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	-	40	100
Модульна контрольна робота– 5													

Примітка: лекції не оцінюються

Оцінювання кожного з виконаних практичних завдань здійснюється за такими критеріями:

5 балів – здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки;

4 бали – здобувач вищої освіти достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки;

3 бали – здобувач вищої освіти відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки;

2 бал – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань;

1 бал – здобувач вищої освіти не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді;

0 балів – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання: університетська (100-бальна) та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Для екзамену
90-100	Відмінно
75-89	Добре
60-74	Задовільно
менше 60	Незадовільно

11. Політики дисципліни

Політика відвідування та участі в заняттях. Здобувачі вищої освіти мають систематично опрацьовувати навчальний матеріал та брати активну участь у практичних заняттях. Відвідування лекцій не оцінюється. Пропущені практичні заняття опрацьовуються відповідно до визначених викладачем завдань.

Політика виконання практичних і самостійних завдань. Практичні, аналітичні, ситуаційні, кейс-аналітичні та самостійні завдання виконуються відповідно до встановлених вимог і термінів. Під час виконання завдань здобувач має демонструвати знання основних закономірностей порушень психічної діяльності, здатність розпізнавати, аналізувати та диференціювати патопсихологічні прояви, обґрунтовувати вибір методів патопсихологічного дослідження, аналізувати та інтерпретувати його результати, формулювати аргументовані психологічні висновки, дотримуватися етичних принципів і меж

професійної компетентності психолога. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, участь у конференціях, безпекова ситуація, відсутність електропостачання тощо) термін зарахування навчальних завдань може бути подовжений за погодженням із викладачем. Роботи, які здаються з порушенням установлених термінів без поважних причин, зараховуються зі зниженням оцінки.

Політика академічної доброчесності. Виконання всіх видів навчальних завдань ґрунтується на принципах академічної доброчесності. Неприпустимими є плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, подання чужої роботи як власної та інші форми академічної недоброчесності. Використані джерела мають бути належним чином зазначені.

Політика використання штучного інтелекту. Інструменти генеративного штучного інтелекту можуть використовуватися як допоміжний засіб для пошуку ідей, структурування матеріалу та мовного редагування, якщо це не суперечить вимогам конкретного завдання. Здобувач несе відповідальність за достовірність, наукову обґрунтованість та самостійність поданої роботи. Використання ШІ не може замінювати власний аналіз психологічного випадку та обґрунтування професійного рішення.

Політика професійної етики та психологічної безпеки. Під час аналізу клініко-психологічних випадків, результатів патопсихологічних досліджень та обговорення проявів порушень психічної діяльності обов'язковими є повага до гідності людини, конфіденційність, недискримінація, нестигматизувальне ставлення, дотримання професійних меж і принципу «не нашкодь». Реальні випадки з професійної практики можуть використовуватися в освітньому процесі виключно в анонімізованому вигляді без інформації, що дає змогу ідентифікувати особу.

Політика роботи з чутливим змістом. Окремі теми дисципліни стосуються психічних розладів, порушень свідомості, сприймання, мислення, емоційно-вольової та особистісної сфер, суїцидальної поведінки та інших психологічно чутливих питань. Навчальна взаємодія організовується з урахуванням принципів психологічної безпеки та поваги до індивідуального досвіду здобувачів. Здобувач не зобов'язаний розкривати інформацію про власний психічний стан, досвід психічних розладів, лікування або інші особисті обставини під час виконання навчальних завдань та участі в обговореннях.

Політика професійної відповідальності. Опанування методів патопсихологічного дослідження в межах дисципліни має навчальний характер. Здобувачі повинні усвідомлювати межі власної професійної компетентності, розмежовувати патопсихологічне дослідження та встановлення психіатричного

діагнозу, дотримуватися вимог конфіденційності та професійної етики, критично оцінювати результати застосування психодіагностичних методів і уникати необґрунтованих діагностичних висновків. За наявності ознак психічних станів, що потребують спеціалізованої допомоги, необхідно враховувати потребу в залученні відповідних фахівців.

Політика неформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, можуть бути визнані відповідно до чинних нормативних документів Поліського університету за умови їх відповідності результатам навчання та змісту дисципліни.

12. Ключові терміни навчальної дисципліни

№	Термін	Відповідник англійською мовою
1.	Патопсихологія	Mental Disorder
2.	Патопсихологічне дослідження	Perceptual Disturbance
3.	Патопсихологічний експеримент	Hallucinations
4.	Психічна норма	Attention Impairment
5.	Психічний розлад	Memory Impairment
6.	Порушення сприймання	Thought Disorder
7.	Галюцинації	Speech and Language Disorders
8.	Порушення уваги	Emotional and Volitional Disturbances
9.	Порушення пам’яті	Intellectual Functioning Impairment
10.	Порушення мислення	Disturbance of Consciousness
11.	Порушення мовлення	Personality Functioning Impairment
12.	Порушення емоційно-вольової сфери	Mental Disorder
13.	Порушення інтелектуального функціонування	Perceptual Disturbance
14.	Порушення свідомості	Hallucinations
15.	Порушення особистісного функціонування	Attention Impairment

13. Рекомендована література

Основна

1. Клінічна психодіагностика: практикум / Редактор-упорядник проф. М.В.Миколайський. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2006. 228 с.
2. Концепція розвитку охорони психічного здоров’я в Україні на період до 2030 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-p#Text
3. Максименко С. Д. Цехмістер Я.В., Коваль І. Медична психологія; за заг. ред. С. Д. Максименка. Київ, 2014. 520 с.
4. Максимова Н. Ю., Мілютіна. К. Л., Піскун В. С. Основи дитячої патопсихології: навч. посіб. Київ: Главник, 2008. 158 с.

5. Мартинюк І. А. Патопсихологія. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 208 с.

6. Мушкевич М. І. Клінічна психодіагностика: методичні рекомендації для студентів ф-ту психол. Луцьк, 2006. 170 с.

7. Чабан О.С., Хаустова О.О. Психосоматична медицина (аспекти діагностики та лікування). Київ, 2000.

8. Шкарлатюк К. І. Патопсихологія : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 155 с.

14. Електронні інформаційні ресурси

1. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. Режим доступу: www.dnpb.gov.ua

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua

3. Бібліотечно-інформаційний ресурс Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олега Ольжича. Режим доступу: http://www.lib.zt.ua/

4. Бібліотека Поліського національного університету. Режим доступу: http://lib.znau.edu.ua/jirbis2/

5. Пошукова система наукової літератури. Режим доступу: https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk

6. Пошукова система наукової літератури Academia. Режим доступу: https://www.academia.edu